

МАЙБОРОДА ОЛЕКСАНДР АРТЕМОВИЧ

Майборода Олександр Артемович (1.08.1903, с. Краснопілля Охтирського повіту Харківської губернії (нині Сумська обл.) – 24.08.1985, Харків) – український бібліотекознавець, педагог, фундатор вищої бібліотечної освіти.

Народився в родині селян. У 1920 р. закінчив загальноосвітню школу, а у 1923 р. – художньо-керамічну. Трудову діяльність розпочав на посаді завідувача Краснопільської районної бібліотеки у 1923 р.

У 1926 р. взяв участь у Першому всеукраїнському з'їзді бібліотечних працівників. Того ж року вступив на факультет політичної освіти, відкритий у 1925 році при Харківському інституті народної освіти (ХІНО, згодом Харківський інститут політичної освіти – ХІПО). У 1927 р. в межах книжково-бібліотечної секції факультету було створено бібліотечне відділення, яке Майборода успішно закінчив у 1930 р., отримавши кваліфікацію організатора-методиста бібліотечної справи та викладача бібліотечних дисциплін.

Після завершення навчання вступив до аспірантури Українського науково-дослідного інституту педагогіки у Харкові (нині Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України, Київ), де навчався до 1933 р. Його наукова робота була присвячена методиці викладання курсу «Організація книжкових фондів бібліотек». Після завершення навчання в аспірантурі працював асистентом, згодом – викладачем на кафедрі бібліотекознавства бібліотечного факультету, яку очолювала відома бібліотекознавиця Н. Я. Фрідьєва у Всеукраїнському інституті комуністичної освіти (ВУІКО)¹. З 1935 р. Майборода обіймав керівні посади в цьому закладі: працював старшим викладачем, доцентом, завідувачем кафедри та деканом. У 1938–1941 рр. виконував обов'язки заступника директора з наукової та навчальної роботи.

Олександр Майборода публікував свої перші наукові статті в журналах «Політосвітник», «Красный библиотекарь», «Бібліотека у соцбудівництві», а

¹ Інститут створений внаслідок реорганізації ХІНО та ХІПО в 1931р.

також у виданнях ВУІКО. Він активно долучався до наукових нарад і конференцій, присвячених розвитку бібліотекознавства, які проводилися в Києві, Харкові, а також у Москві, Ленінграді (нині Санкт-Петербург).

На початку 1940-х років Майборода підготував наукове дослідження «Вивчення читачів масової бібліотеки», яке за оцінкою завідувачки кафедри бібліотекознавства Н. Фрідьєвої, професора А. Зільберштейна та доцента М. Фельдштейна відповідало рівню кандидатської дисертації. Однак науковець не захистив цю роботу, оскільки більшу частину часу присвячував адміністративній діяльності: працював у бібліотечній комісії Наркомосу, займався підготовкою документів щодо реформи бібліотечної мережі, визначенням стратегічних напрямів розвитку бібліотечної освіти в Україні.

У травні 1938 р. О. Майборода взяв участь у Першій нараді працівників вищої школи СРСР.

У вересні 1941 р. Олександр Артемович разом із сім'єю (дружиною і двома малолітніми дітьми) та групою викладачів і студентів Харківського університету (нині Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна) евакуювався до Кизил-Орди Казахської РСР (нині Казахстан). Разом із харків'янами туди ж було евакуйовано й викладачів і студентів Київського державного університету (нині Київський національний університет імені Тараса Шевченка). Відповідно до наказу Наркомату освіти УРСР від 4 серпня 1941 р. передбачалося тимчасове об'єднання цих двох закладів освіти на базі Харківського університету. 19 лютого 1942 р. було створено Об'єднаний український державний університет (ОУДУ).

О. А. Майбороді доручили організацію університетської бібліотеки, яку він очолив. Основним завданням було створення бази навчально-методичної літератури для забезпечення освітнього процесу. З метою наповнення фондів О. А. Майборода узгоджував використання книжкових ресурсів бібліотеки Кизил-Ординського педагогічного інституту, де розміщувався Об'єднаний університет. Після отримання фінансування керівництво закладу відрядило директора бібліотеки для закупівлі навчальної літератури. Крім того, він відвідував навчальні заклади Чимкента, Алма-Ати, Семипалатинська та Бійська, які передавали дублетні примірники своїх видань, та організовував їх доставку. Водночас за дорученням ректорату Майборода займався набором студентів до ОУДУ, підтримував зв'язок із місцевими органами народної освіти та директорами шкіл. Завдяки його зусиллям восени 1942 р.

університет поповнився 203 новими студентами, а фонд бібліотеки значно збільшився. З його ініціативи було організовано надходження навчальної літератури з Казахського, Середньоазіатського (Ташкентського) і Саратовського університетів, а також Самаркандського педагогічного інституту. На початку 1942 р. ректор ОУДУ відрядив О. А. Майбороду до Уфи, щоб очолити евакуйовану Книжкову палату України.

Невдовзі Майборода вступив до Вищого військово-політичного інституту в Москві, який, відповідно до прискореної програми воєнного часу, закінчив у березні 1943 р. та отримав звання капітана. Після випуску його зарахували до резерву Головного політичного управління. З червня 1943 р. Олександр Майборода обіймав посаду заступника командира батальйону. Брав участь у форсуванні Дніпра, під час якого здобув контузію. За бойові заслуги 18 травня 1945 р. був нагороджений орденом Червоної Зірки. Завершив військову службу у Відні, де займався розробкою методичних матеріалів для військово-політичних курсів, готував групи лекторів та здійснював поїздки до Угорщини, Чехословаччини й Німеччини з метою організації навчальних програм. 21 січня 1946 р. наказом про демобілізацію був звільнений з військової служби.

16 березня 1946 р. Олександр Майборода повернувся до Харкова. Очолив сектор систематизації в науково-бібліографічному відділі Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка (ХДНБ).

З 1 травня 1946 р. по 1 вересня 1947 р. обіймав посаду декана бібліотечного факультету Харківського педагогічного інституту імені Г. С. Сковороди.

Після відновлення діяльності Харківського державного бібліотечного інституту (нині Харківська державна академія культури) постановою Ради Міністрів УРСР від 26 травня 1947 р. О. Майбороду разом із викладачами спеціальних дисциплін перевели з педагогічного інституту до відновленого закладу. З 10 липня 1947 р. він був призначений заступником директора з навчальної та наукової роботи.

У 1949–1950 навчальному році в інституті створили кафедру «Організація бібліотечних фондів і каталогів», яку очолив Майборода. Він сформував команду викладачів, які спеціалізувалися на каталогознавстві та фондознавстві, серед яких були Д. Кумок, А. Ашукін, Л. Котенко, Є. Тамм та інші. У 1951–1953 рр. він обіймав посаду декана бібліотечного факультету,

займався організацією нових кафедр, добором викладацького складу та громадською діяльністю.

Через погіршення стану здоров'я у 1953 р. О. Майборода змушений був залишити керівні посади, проте, залишився працювати старшим викладачем. 2 березня 1963 р. рішенням вченої ради Харківського державного бібліотечного інституту його призначили виконувачем обов'язків доцента.

За багаторічну працю 22 лютого 1967 року Олександра Артемовича нагородили орденом Трудового Червоного Прапора. У 1968 році він завершив свою викладацьку діяльність через проблеми зі здоров'ям.

Помер 24 серпня 1985 р.

Родина: у 1935 р. О. Майборода зустрів свою майбутню дружину – випускницю ВУІКО Олександру Олександрівну Родіну. Вона працювала в Книжковій палаті України, понад 30 років присвятила справі розвитку державної бібліографії, стала провідним фахівцем-бібліографом, укладачем бібліографічних покажчиків. Подружжя мало двох дітей – Юлію Олександрівну Калієвську-Майбороду та Аліма Олександровича Майбороду.

Праці

1. Про кабінет бібліотечної роботи // Політосвітник. 1929. № 2. С. 2.
2. Перебіг бібліотечного походу по Харківщині // Політосвітник. 1930. № 1–3. С. 4.
3. 18 випускников-библиотекарей [Харьковского института политпросветработы] // Красный библиотекарь. 1930. № 7/8. С. 100—101.
4. Програма короткотермінових курсів по підготовці бібліотечного активу на підприємстві // Бібліотека у соцбудівництві. 1933. № 5. С. 35–45.
5. Підсумки першого періоду на бібліотечному факультеті // За масову комосвіту. 1934. № 30. С. 6.
6. Харьковский государственный библиотечный институт // Красный библиотекарь. 1941. № 6. С. 34–37.
7. Благодарная специальность [библиотекарь] // Красное знамя. 1950. № 40. С. 3.
8. Харьковский библиотечный институт // Библиотекарь. 1956. № 4. С. 32–34.
9. Kharkov library institute // Libran science abstracty. 1956. № 4.

10. Євсєєв О. І. Підготовка культосвітніх працівників в Харківському бібліотечному інституті / О. І. Євсєєв, А. П. Виноградов, О. А. Майборода // Учені записки / Харків. держ. бібл. ін-т ; [редкол.: Г. А. Кравець та ін.]. Харків: Кн. палата, 1957. Вип. 3: До 40-річчя Великої Жовтневої соціалістичної революції. С. 3–51.
11. Книга про книги, 1917–1963 : (бібліографія бібліографії). Техніка. Промисловість. Транспорт. Комунальне господарство: бібліогр. покажч. / Кн. палата Укр. РСР ; [уклад.: З. І. Злобіна, А. І. Козлова, О. А. Майборода та ін.]. Харків: Кн. палата УРСР, 1964. 246 с.
12. Бібліотечні інститути // УРЕ. 1959. Т. 1. С. 553–554.

Джерела

1. Архів ХДАК. Майборода О. А. Особова справа. Почато 12 липня 1947 г. – закінчено 7 лютого 1968 р. Ф. 1. Оп. 1-л. Спр. 4159. Арк. 1–33.
2. Березюк Н., Соляник А. Олександр Артемович Майборода // Фундатори Харківської бібліотечної науково-освітньої школи : (до 90-річчя ХДАК) : колект. монографія / авт. кол.: А. А. Соляник, В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко та ін. Харків: ХДАК, 2019. С. 17–22.
3. Березюк Н., Соляник А. Покоління фундаторів бібліотечної освіти в Україні: до 110-річчя [від дня народж.] Олександра Артемовича Майбороди (1903–1985) // Вісник Книжкової палати. 2013. № 9. С. 36–39.
4. Друковані праці викладачів та співробітників Харківської державної академії культури (1947–1998). Ч. 1. Бібліогр. покажч. / Харків. держ. акад. культури ; [уклад.: С. В. Євсєєнко та ін.]. Харків : ХДАК, 2000. 398 с. Про О. А. Майбороду: с. 107.
5. Кушнарєнко Н. М. Фундатор бібліотечної освіти в Україні // Вісник Харківської державної академії культури. 2000. Вип. 2. С. 110–123.
6. Самійленко Т. П. Бібліотечний факультет ХДІК. Хроніка // Бібліотекознавство і бібліографія. 1989. Вип. 29. С. 126–127.
7. Харьковский государственный институт культуры, 1929–1979 / под ред. А. Л. Оприщенко. Харьков : Высш. шк, 1979. 72 с.

Лобойко Олена Анатоліївна

Статтю створено 26.06 .2025